Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

portugalų

Jis jau išverstas į šias kalbas: en | pt.

Swipe to change

Kurios šalies teismas kompetentingas?

Portugalija

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą?)

Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad šioje informacijos suvestinėje pateikiami atsakymai tik apie teismus (Portugalijoje dažnai vadinamus bendraisiais teismais (*tribunais comuns*). Be teismų, yra ir kitų kategorijų teisminių institucijų, tai – Konstitucinis Teismas, administraciniai teismai, audito rūmai (*Tribunal de contas*). Taip pat veikia taikos teisėjai (*Julgados de Paz*) ir arbitražo teismai (*Tribunais arbitrais*).

Tai, kuri iš tų kategorijų turi jurisdikciją, nustatoma vadovaujantis tokiu principu – teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylas, kurios nepriskirtos kitų kategorijų teisminėms institucijoms.

Taip pat pažymėtina, kad teismų kategorijoje specializuotam teismui priešingas teismas yra ne bendrasis civilinis teismas. Specializuotam teismui priešingas yra bendrosios kompetencijos teismas. Tai, į kokią specializuotą kolegiją (*juízo*) ar teismą arba į bendrosios kompetencijos kolegiją ar teismą kreiptis, priklauso nuo ieškinio dalyko ir, tam tikrais toliau nurodytais atvejais, nuo ieškinio sumos.

Taikomi šie įstatymai

2013 m. rugpjūčio 26 d. įstatymas Nr. 62/2013. Su naujausia įstatymo redakcija galima susipažinti internete adresu http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1974&tabela=leis.

2014 m. kovo 27 d. įstatyminis dekretas Nr. 49/2014. Su naujausia redakcija galima susipažinti internete adresu http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=2075&tabela=leis&ficha=1&pagina=1&so_miolo=&.

Pirmosios instancijos teismai paprastai skirstomi į platesnės teritorinės jurisdikcijos teismus (*Tribunais de competência territorial alargada*) ir apygardos teismus (*Tribunais de comarca*) (Įstatymo Nr. 62/2013 33 straipsnis).

Norint suprasti, į kurį pirmosios instancijos teismą kreiptis, taip pat reikia atsižvelgti į toliau išdėstytus aspektus.

Platesnės teritorinės jurisdikcijos teismai yra specializuoti teismai, kurių kompetencijai priskirta visa teritorija arba teritorijos dalis, apimanti keletą apygardų.

Portugalijoje platesnės teritorinės jurisdikcijos teismai yra: Jūrų teismas (*Tribunal Marítimo*); Intelektinės nuosavybės teismas (*Tribunal da propriedade intelectual*); Konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismas (*Tribunal da concorrência, regulação e supervisão*); Bausmių vykdymo teismas (*Tribunal de execução das penas*); Centrinis nusikalstamų veikų tyrimo teismas (*Tribunal central de instrução criminal*) (Įstatymo Nr. 62/2013 83 straipsnis).

Apygardos teismai yra skirstomi į specializuotas, bendros kompetencijos ir vietos jurisdikcijas (Įstatymo Nr. 62/2013 81 straipsnis).

Visos centrinės kolegijos yra specializuotos kolegijos. Jos skirstomos į centrines civilinių bylų, centrines baudžiamųjų bylų, centrines baudžiamųjų tyrimų, centrines komercinių bylų, centrines vykdymo, centrines šeimos ir jaunimo bylų kolegijas ir centrines darbo bylų kolegijas.

Vietos kolegijos skirstomos į vietos civilinių bylų, vietos baudžiamųjų bylų, vietos smulkių nusikaltimų, vietos bendrosios jurisdikcijos ir vietos atstovaujamąsias kolegijas.

Vietos atstovaujamoji kolegija yra apygardos teismo padalinys: ji tik priima dokumentus, susijusius su toje apygardoje jurisdikciją turinčioje kolegijoje arba teisme iškelta byla, teikia informaciją, rengia vaizdo konferencijas ir padeda vykdyti tyrimus. Tačiau vietos atstovaujamoji kolegija pati bylų nenagrinėja ir iš esmės bylos joje negali būti keliamos (Įstatymo Nr. 62/2013 130 straipsnio 5 ir 6 dalys).

Pagal tam tikrais atvejais galiojančią tvarką byla turi būti keliama ir nagrinėjama ne teismuose, bet kitose teisminėse institucijose. Priklausomai nuo bylos, bylos nagrinėjimas jurisdikciją turinčiam teismui perduodamas tam tikrais etapais: kai kyla ginčas, pateikiamas apeliacinis skundas arba reikia patvirtinti tam tikrus sprendimus. Tokia tvarka taikoma šiais atvejais:

specialios bylos dėl iškeldinimo turi būti keliamos elektroniniu būdu kreipiantis į Porte įsteigtą Nacionalinį nuomos biurą (*Balcão Nacional do Arrendamento*). Jo veikla apima visą Portugalijos teritoriją. Žiūrėti čia

Bylos, susijusios su mokėjimo įsakymais, kai norima išieškoti skolą, keliamos elektroniniu būdu kreipiantis į Porte įsteigtą Nacionalinį mokėjimo įsakymų biurą (*Balcão Nacional de Injunções*). Jo veikla apima visą šalies teritoriją. Žiūrėti čia

Dėl paveldimo turto inventorizacijos (*processo de inventário*) vienais atvejais reikia kreiptis į teismus, o kitais atvejais bylą dėl paveldimo turto inventorizacijos galima iškelti teisme arba alternatyviai notarų biure.

Kompetentingo teismo valstybiniam prokurorui tenka pareiga priimti sprendimus dėl šių prašymų: atleisti nuo reikalavimo duoti sutikimą (jeigu prašymas teikiamas dėl asmens neveiksnumo arba to, kad asmens rasti nepavyksta); įgaliojimo neįgalaus asmens teisiniam atstovui vykdyti tam tikrus veiksmus; įgaliojimo parduoti arba įkeisti asmens, kurio rasti nepavyko, turtą; veiksmų, kuriuos atliko neįgalaus asmens atstovas, patvirtinimo ir teisinio atstovo pranešimo, kad neįgaliam asmeniui suteikta dovana priimta arba jos atsisakoma.

Bylos dėl šalių susitarimo dėl toliau išvardytų dalykų turi būti keliamos bet kurioje civilinės metrikacijos įstaigoje: suaugusiųjų arba veiksniais pripažintų (emancipuotų) vaikų išlaikymo; nepilnamečių vaikų išlaikymo abiem tėvams sutikus; šeimos gyvenamojo būsto perleidimo; teisės naudoti kito sutuoktinio pavardes panaikinimo; leidimo naudoti buvusio sutuoktinio pavardes; separacijos ir santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių sutikimu, nepaisant to, ar yra bendroji jungtinė nuosavybė; separacijos ir turto būklės pakeitimo po santuokos nutraukimo; tėvų pareigų nepilnamečiams vaikams vykdymo tvarkos nustatymo arba pakeitimo.

2 Kai byla teisminga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

Šiame atsakyme vietos bendraisiais civiliniais teismais vadinamos vietos civilinių bylų kolegijos ir bendrąją jurisdikciją turinčios kolegijos prie apygardos teismų. Šių teismų jurisdikcija nustatoma pagal nutylėjimą, tai yra, jiems kompetencija priklauso tada, kai kito kompetentingo teismo skyrius arba specializuotas teismas jurisdikcijos neturi. Jie taip pat turi jurisdikciją, kai ieškinio suma yra maža.

Taigi, į vietos civilinių bylų kolegiją (arba, jei tokios kolegijos nėra, į bendrąją jurisdikciją turinčią kolegiją prie apygardos teismo) kreipiamasi šiais atvejais:

teikiami bendro pobūdžio civiliniai ieškiniai dėl pripažinimo ir ieškinio suma neviršija 50 000,00 EUR, įskaitytinai;

byla nėra priskirta kitų kolegijų arba platesnės jurisdikcijos teismų kompetencijai;

dėl vykdymo procedūrų, kai vykdymo kolegijos arba kitos jurisdikciją turinčios specializuotos kolegijos arba teismo nėra;
teikiami skubūs ieškiniai dėl nepilnamečių civilinės globos, auklėjamosios globos ir auklėjimo, net jeigu šeimos ir jaunimo skyrius, turintis jurisdikciją nagrinėti tokius ieškinius yra, tačiau jis yra kitoje savivaldybėje;
dėl garantijų, raštų, pranešimų ir komunikatų, kurie kitų teismų arba jurisdikciją turinčių institucijų prašymu turi būti vykdomi vietos lygmeniu;
kitose teisės aktais priskirtose bylose;
teikiami apeliaciniai skundai, kuriais apskundžiami uostų valdytojų sprendimai, priimti nagrinėjant administracinius jūrų teisės pažeidimus, ir mažesnės negu 50 000,00 EUR vertės, įskaitytinai, ieškiniai, kurių dalykas priklauso Jūrų teismo jurisdikcijai, tačiau jie teikiami teismų apygardose, kuriose Jūrų teismo teritorinė jurisdikcija negalioja;
bylų pagal ieškinius dėl nedidelių sumų, kaip nustatyta 2007 m. liepos 11 d. Reglamente (EB) Nr. 861/2007, atvejais.
Paaiškinimų, kada kreiptis į vietos civilinių bylų kolegiją, o kada – į bendrosios jurisdikcijos arba centrinę specializuotą kolegiją, taip pat pateikta atsakyme į 3 klausimą *Kai byla teisminga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą kreiptis?.*

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Pagal jurisdikcijos taisykles teismai pagal hierarchiją skirstomi į pirmosios instancijos, apeliacinius (*Tribunais da Relação*) (arba antrosios instancijos) teismus ir Aukščiausiąjį Teisingumo Teismą (*Supremo Tribunal de Justiça*), kuris yra paskutiniosios instancijos teismas (Įstatymo Nr. 2013/62 42 straipsnis).
Teisės aktuose nustatyta, kokiose bylose ieškinio priimtinumas priklauso nuo teismams nustatytų vertės ribų:
apeliaciniams teismams nustatyta 30 000,00 EUR,
pirmosios instancijos teismams (*Tribunais de primeira instância*) – 5 000,00 EUR ieškinio sumos riba (tokios vertės galiojo, informacijos suvestinę atnaujinant paskutinį kartą).
Aukščiausiasis Teisingumo Teismas paprastai nagrinėja ieškinius, kurių suma yra didesnė už apeliaciniams teismams nustatytą vertės ribą, o apeliaciniai teismai – ieškinius, kurių suma yra didesnė už pirmosios instancijos teismams nustatytą vertės ribą (Įstatymo Nr. 62/2013 44 straipsnis).
Ieškiniai turi būti pareiškiami ir pradedami nagrinėti pirmosios instancijos teisme. Pirmosios instancijos teismai taip pat turi jurisdikciją nagrinėti apeliacinius skundus dėl notarų, civilinės metrikacijos įstaigų pareigūnų ir kitų įstatyme nurodytų institucijų sprendimų. Siekiant nustatyti, kuris pirmosios instancijos teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą, jurisdikcijos taisykles reikia taikyti pagal dalyką, vertę ir teritoriją. Tai bus paaiškinta atsakymuose į tolesnius klausimus.
Iš esmės apeliaciniai teismai nagrinėja tik apeliacinius skundus dėl pirmosios instancijos teismų sprendimų. Tam tikrais įstatymuose nustatytais atvejais jiems suteikiama jurisdikcija tam tikras bylas gali nagrinėti tik pirmosios instancijos teismuose. Apeliaciniai teismai taip pat nagrinėja pirmosios instancijos teismų jurisdikcijos kolizijos klausimus, apeliacinius skundus dėl pirmosios instancijos teismų priimtų nutarčių ir peržiūri užsienio teismų sprendimus civilinėse ir komercinėse bylose.
Aukščiausiasis Teisingumo Teismas nagrinėja kasacinius skundus dėl apeliacinių teismų sprendimų. Tam tikrais įstatymuose nustatytais atvejais Aukščiausiasis Teisingumo Teismas nagrinėja skundus dėl pirmosios instancijos teismų sprendimų. Tam tikrais įstatymuose nustatytais atvejais suteikiama jurisdikcija tam tikras bylas gali nagrinėti tik pirmosios ir paskutinės instancijos teismuose. Aukščiausiasis Teisingumo Teismas taip pat nagrinėja bylas dėl apeliacinių teismų jurisdikcijos kolizijos ir ypatingosios peržiūros procedūrų dėl teismų praktikos standartizacijos.

2.2 Teritorinis teisingumas (byla teisminga miesto A ar miesto B teismui?)

Pirmosios instancijos teismai

Portugalijoje veikia 23 apygardos teismai (*tribunais judiciais de comarca*):
Azorų salų apygardos teismas;
Aveiro salų apygardos teismas;
Bežos apygardos teismas;
Bragos apygardos teismas;
Bragansos apygardos teismas;
Kastelo Branko apygardos teismas;
Koimbros apygardos teismas;
Evoros apygardos teismas;
Faro apygardos teismas;
Gvardos apygardos teismas;
Leirijos apygardos teismas;
Lisabonos apygardos teismas;
Šiaurės Lisabonos apygardos teismas;
Vakarų Lisabonos apygardos teismas;
Madeiros apygardos teismas;
Portalegrės apygardos teismas;
Porto apygardos teismas;
Rytų Porto apygardos teismas;
Santaremo apygardos teismas;
Setubalio apygardos teismas;
Viana do Kastelo apygardos teismas;
Vila Realio apygardos teismas;
Višeu apygardos teismas
(Įstatymo Nr. 62/2013 33 straipsnis).
Be šių teismų, veikia platesnės teritorinės jurisdikcijos teismai. Trims iš jų suteikta kompetencija nagrinėti civilines ir komercines bylas, tai:
Jūsų teismas (*Tribunal Marítimo*);
Intelektinės nuosavybės teismas (*Tribunal da Propriedade Intelectual*);
Konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismas (*Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão*)
(Įstatymo Nr. 62/2013 83 straipsnis).

Apeliaciniai teismai

Yra penki antrosios instancijos apeliaciniai teismai, suskirstyti pagal savo aptarnaujamos savivaldybės pavadinimą:
Lisabonos apeliacinis teismas;
Porto apeliacinis teismas;

Koimbros apeliacinis teismas;
Evoros apeliacinis teismas;
Gimarainso apeliacinis teismas
(I priedas, kaip nurodyta Įstatymo Nr. 62/2013 32 straipsnio 1 dalyje).

Galutinė instancija

Aukščiausiasis Teisingumo Teismas, esantis Lisabonoje.
(Įstatymo Nr. 62/2013 31 straipsnis).
Aukščiausiojo Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso nagrinėti bylas visoje Portugalijoje. Apeliaciniai teismai ir pirmosios instancijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylas, išskeltas tų teismų aptarnaujamose apygardose, kurios yra apibrėžtos įstatyme dėl teismų sistemos organizavimo (2013 m. rugpjūčio 26 d. Įstatymas Nr. 62/2013). Norint sužinoti, ar bylą nagrinėti turi kompetenciją vieno arba kito miesto teismas, reikia skaityti minėto įstatymo dėl teismų sistemos organizavimo I, II ir III priedus.

2.2.1 Bendroji teritorinio teismingumo taisyklė

Fiziniai asmenys

Jeigu tam tikrose teisinėse nuostatose arba toliau išdėstytose taisyklėse nenustatyta kitaip, jurisdikcija nagrinėti bylą priklauso atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 80 straipsnis).
Jeigu atsakovas įprastinės gyvenamosios vietos neturi, jo gyvenamoji vieta nežinoma arba atsakovo rasti nepavyko, ieškinys pareiškiamas ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos teisme.
Dėl asmens, kurio rasti nepavyko, turto laikino arba nuolatinio saugojimo kreipiamasi į to asmens paskutinės žinomos nuolatinės gyvenamosios vietos Portugalijoje teismą.
Jeigu atsakovo nuolatinė ir faktinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, jurisdikciją turi atsakovo buvimo vietos teismas.
Jei atsakovas yra ne Portugalijoje, jurisdikciją turi ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismas. Jeigu ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, jurisdikciją turi Lisabonos teismas.

Juridiniai asmenys ir įmonės

Jeigu atsakovas yra valstybė, bylose, kuriose jurisdikciją turi atsakovo buveinės teismas, jurisdikcija pereina ieškovo buveinės teismui (Civilinio proceso kodekso 81 straipsnis).
Jeigu atsakovas yra kitas juridinis asmuo ar įmonė, jurisdikciją turi jo pagrindinės buveinės arba filialo, atstovybės, patronuojamosios bendrovės, delegacijos arba atstovo vietos teismas, atsižvelgiant į tai, ar ieškinys pareiškiamas juridiniam asmeniui įmonei, ar pastariesiems subjektams.
Tačiau ieškinius, pareiškiamus užsienio juridiniams asmenims ar įmonėms, Portugalijoje turintiems filialą, atstovybę, patronuojamąją bendrovę, delegaciją ar atstovą, galima pareikšti vietų, kuriose yra šių subjektų registruotos buveinės, teismuose, net ir tada, kai ieškinys pareiškiamas dėl pagrindinės buveinės.

Keli atsakovai ir bendri ieškiniai (Civilinio proceso kodekso 82 straipsnis)

Kai toje pačioje byloje yra daugiau negu vienas atsakovas, visiems jiems turi būti iškelta byla teisme, kurio aptarnaujamoje teritorijoje gyvena daugiausia atsakovų. Jeigu skirtingose vietose gyvena po lygiai atsakovų, ieškovas gali pasirinkti bet kurio iš atsakovų nuolatinės gyvenamosios vietos teismą.
Jeigu ieškovas pareiškia kelis ieškinius ir tie ieškiniai pagal teritorinę jurisdikciją priklausytų keleto teismų kompetencijai, ieškovas gali pasirinkti, kuriame iš jų pareikšti ieškinį.
Vienintelė išimtis yra atvejai, kai teismas savo iniciatyva gali įvertinti, kad dėl teritorinio aspekto, ieškinio sumos arba susitarimo byla nepriklauso jo jurisdikcijai. Jei teismas sustabdo tokią bylą, ieškinys turi būti pareikštas teisme, kurio jurisdikcijai priklauso ieškinys. Pavyzdžiui, taip būna tam tikrose bylose, kai jurisdikcija nagrinėti kurį nors ieškinį priklauso nuo nekilnojamojo turto būklės arba nuo prievolės vykdymo vietos. Tai taikoma ir byloms, kuriose išduotas apsaugos orderis (*providência cautelar*), yra atliekami parengiamieji veiksmai (*diligência antecipada*), ir byloms, kurių šalys yra teisėjai arba jų tam tikri giminaičiai, tam tikroms vykdymo byloms, byloms, kurios turi būti prijungtos prie kitų bylų, byloms, kuriose sprendimas priimtas atsakovui prieš tai neįteikus šaukimo į teismą, arba byloms, kurių teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti dėl bylos sumos.
Tačiau kai ieškovas teikia kelis ieškinius, kurie vienas nuo kito priklauso arba vienas kitą papildo, ieškinys pareiškiamas teisme, kuris turi jurisdikciją nagrinėti pagrindinį ieškinį.

Ieškiniai, kuriuose viena iš šalių yra teisėjas, teisėjo sutuoktinis arba tam tikras giminaitis (Civilinio proceso kodekso 84 straipsnis)

Jeigu viena iš ieškinio šalių yra teisėjas, teisėjo sutuoktinis, teisėjo aukštutinės arba žemutinės linijos giminaitis arba asmuo, su kuriuo teisėjas gyvena kartu ir veda bendrą buitį, taip pat tais atvejais, kai ieškinį reikia pareikšti teismo apygardoje, kurioje tas teisėjas turi jurisdikciją, bylą nagrinėti jurisdikciją turi apygardos, kuri yra arčiausiai teisėjo teismo apygardos, teismas.
Jeigu ieškinys pareiškiamas teismo apygardoje, kurioje dirba nušalintasis teisėjas arba jeigu toks teisėjas yra į tą apygardą perkeliamas, o byla jau nagrinėjama, byla perduodama nagrinėti į artimiausią teismo apygardą.
Pirmiau išdėstytos taisyklės netaikomos teismų apygardoms, kuriose dirba daugiau negu vienas teisėjas, nes tada ieškinys skiriamas arba perduodama kitam tos pačios apygardos teismo teisėjui.

Apeliacinių skundų nagrinėjimas

Apeliaciniai skundai turi būti teikiami teismui, kuris pagal hierarchiją yra viršesnis už sprendimą priėmusį teismą (Civilinio proceso kodekso 83 straipsnis).

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimtys

2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?

2.2.2.2 Kada turiu kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Toliau pateikiamas bendras atsakymas į šiuos tris klausimus.

Turto buvimo vietos jurisdikcija

Ieškiniai dėl daiktinių ar asmeninių teisių naudotis nekilnojamuoju turtu, bendrosios jungtinės nuosavybės turto padalijimo, iškeldinimo, pirmenybės teisės, teisės naudotis turtu atėmimo, taip pat ieškiniai dėl perskolinimo, pakeitimo, sumažinimo ar panaikinimo pareiškiami atitinkamo turto buvimo vietos teisme.
Tačiau ieškiniai dėl laivams ar orlaiviams taikomos perskolinimo, pakeitimo, sumažinimo ar panaikinimo pareiškiami teismo apygardos, kurioje atitinkamas objektas yra registruotas, teisme. Jeigu hipoteka taikoma keliose teismo apygardose registruotiems laivams arba orlaiviui, ieškovas gali pasirinkti bet kurią iš jų.
Kai ieškinio objektas yra tam pačiam asmeniui priklausančių ir vienam naudojimo tikslui skirtų kilnojamųjų daiktų grupė arba kilnojamųjų ir nekilnojamųjų daiktų grupė arba skirtingose apygardose esančių nekilnojamojo turto objektų grupė, atitinkamas ieškinys pareiškiamas apygardos, kurioje yra vertingiausi nekilnojamojo turto objektai, teisme. Šiuo tikslu naudojami žemės registro duomenys. Jeigu nekilnojamasis turtas, kuris yra ieškinio objektas, yra daugiau negu vienoje teismo apygardoje, ieškovas gali pasirinkti, kurioje iš jų pareikšti ieškinį (Civilinio proceso kodekso 70 straipsnis).

Kompetencija nagrinėti bylas dėl prievolių vykdymo

Ieškiniai, kuriais reikalaujama vykdyti prievoles, ieškiniai dėl atlyginimo už prievolių nevykdymą arba įvykdymą ne iki galo, taip pat ieškiniai dėl sutarties nutraukimo dėl prievolių nevykdymo pareiškiami atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teisme.
Kreditorius gali pasirinkti teismą, kurio aptarnaujamoje teritorijoje turėtų būti vykdoma prievolė, jeigu atsakovas yra juridinis asmuo arba jeigu kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lisabonos arba Porto metropolinėje zonoje, o atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje pačioje metropolinėje zonoje.
Ieškiniai dėl neteisėtais arba aplaidžiais veiksmais grindžiamos civilinės atsakomybės priklauso vietos, kurioje įvykdytas veiksmas, teismo jurisdikcijai (Civilinio proceso kodekso 71 straipsnis).

Santuokos nutraukimas ir separacija

Santuokos nutraukimo ir separacijos bylos priklauso ieškovo nuolatinės arba faktinės gyvenamosios vietos teismo jurisdikcijai (Civilinio proceso kodekso 72 straipsnis).

Ieškiniai dėl mokesčių sumokėjimo

Jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl mokesčių už teisinį atstovavimą ar ekspertus ir klientui avansu sumokėtų sumų susigrąžinimo turi paslaugos suteikimo vietos teismas. Ieškiniai dėl mokesčių mokėjimo nagrinėjami, juos prijungus prie bylos dėl suteiktos paslaugos.
Jeigu byla dėl suteiktos paslaugos iškelta apeliaciniame teisme arba Aukščiausiajame Teisingumo Teisme, mokesčio mokėjimo išieškojimo procedūras vykdys apygardos, kurioje yra skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta, teismas (Civilinio proceso kodekso 73 straipsnis).

Bendrojo vidurkio nustatymas ir paskirstymas

Teisė spręsti dėl žalos, padarytos laivo kroviniui, deklaruotam pagal bendrojo vidurkio (angl. *general average*) principą, ir paskirstyti tą žalą priklauso uosto, kuriame buvo arba turėjo būti pristatytas tas krovinys, vietos teismo jurisdikcijai (Civilinio proceso kodekso 74 straipsnis).

Nuostoliai ir žala dėl laivų susidūrimo

Ieškinys dėl nuostolių ar žalos, padarytos susidūrus laivams, gali būti pareikštas vietos, kurioje įvyko avarija, teisme, laivo, atsitrenkusio į kitą laivą, savininko nuolatinės gyvenamosios vietos teisme, laivo registracijos arba buvimo vietos teisme arba laivo, į kurį buvo atsitrenkta, pirmojo įplaukimo uosto vietos teisme (Civilinio proceso kodekso 75 straipsnis).

Atlyginimai už laivų gelbėjimą ar pagalbą jiems

Atlyginimo už laivų gelbėjimą ar pagalbą jiems galima pareikalauti vietos, kurioje įvyko incidentas, teisme, išgelbėtų objektų savininkų nuolatinės gyvenamosios vietos teisme arba vietos, kurioje išgelbėtas laivas registruotas arba kurioje jį galima rasti, teisme (Civilinio proceso kodekso 76 straipsnis).

Laivams suteiktų privilegijų panaikinimas

Ieškinys dėl nemokamai arba už užmokestį įsigyto laivo turėtų privilegijų panaikinimo pareiškiamas uosto, kuriame laivas yra prišvartuotas jo įsigijimo metu, vietos teisme (Civilinio proceso kodekso 77 straipsnis).

Laikinosios priemonės ir parengiamieji veiksmai

Prašymai dėl daiktų arešto ir sulaikymo gali būti teikiami teismui, kuriame turi būti iškelta su tuo susijusi byla, arba turto buvimo vietos teismui, o jeigu turtas yra keliose apygardose – vienos iš apygardų teismui.
Prašymas uždrausti imtis naujų darbų (*embargo de obra nova*) teikiamas vietos, kurioje turi būti atliekamas darbas, jurisdikciją turinčiam teismui.
Prašymai dėl kitų laikinųjų priemonių teikiami jurisdikciją turinčiam teismui, kuriame turi būti pareikštas su tuo susijęs ieškinys.
Atlikti parengiamuosius veiksmus įrodymams surinkti prašoma teismo, kurio apygardoje tie veiksmai turi būti atliekami.
Laikinųjų priemonių nustatymo procedūros ir parengiamieji veiksmai įrodymams surinkti yra prijungiami prie atitinkamo ieškinio ir, jei reikia, perduodami vykdyti teismui, kuriame pateiktas ieškinys (Civilinio proceso kodekso 78 straipsnis).

Teismo pranešimai

Įteikti pranešimus prašoma teismo, kurio apygardoje gyvena pranešimus turintis gauti asmuo (Civilinio proceso kodekso 79 straipsnis).

Vykdymas (Civilinio proceso kodekso 89 straipsnis).

Bendra taisyklė – jeigu tam tikrose teisinėse nuostatose arba toliau išdėstytose taisyklėse nenustatyta kitaip, jurisdikcija atlikti vykdymo procedūras priklauso atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismui.
išieškotojas gali pasirinkti teismą, kurio aptarnaujamoje teritorijoje turi būti vykdoma prievolė, jeigu šalis, kurios prievolių įvykdymo siekiama, yra juridinis asmuo arba jeigu išieškotojo nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lisabonos arba Porto metropolinėje zonoje, o šalies, kurios prievolių įvykdymo siekiama, nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje pačioje metropolinėje zonoje.
Jeigu prašoma užtikrinti, kad būtų vykdoma prievolė grąžinti prekes arba skolą, kurioms taikomas užtikrinimas daiktinės teisės priemonėmis, jurisdikcija priklauso daikto buvimo vietos arba vietos, kurioje turi būti suvaržytas turtas, teismui.
Jeigu vykdymo procesas turi vykti teisme, kurio aptarnaujamoje teritorijoje yra šalies, kurios prievolių įvykdymo siekiama, nuolatinė gyvenamoji vieta, ir ta šalis neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Portugalijoje, tačiau turi joje turto, vykdymo proceso jurisdikciją turi tokio turto buvimo vietos teismas.
Teismas, kurio aptarnaujamoje teritorijoje yra turtas, yra taip pat turi jurisdikciją nagrinėti ieškinį šiais atvejais: vykdymo procesas turi vykti Portugalijos teisme, nes yra susijęs su įmonės ir (arba) kito juridinio asmens, turinčio registruotą buveinę Portugalijoje, steigimo ir (arba) likvidavimo pagrįstumu arba jų struktūrinių organų sprendimų pagrįstumu, nėra nė vienos aplinkybės, nurodytos pirmiau arba toliau išdėstytose vykdymui taikomose taisyklėse.
Kai byla yra susijusi su keliais vykdymo procesais, kuriuos turi nagrinėti skirtingą teritorinę jurisdikciją turintys teismai, jurisdikciją turi teismas, kurio aptarnaujamoje teritorijoje yra šalies, kurios prievolių įvykdymo siekiama, nuolatinės gyvenamosios vietos teismas.
Prašymas dėl **Portugalijos teismo sprendimo vykdymo** teikiamas tuo proceso etapu, kuriuo priimamas sprendimas, o vykdymas užregistruojamas tos pačios bylos dokumentų rinkinyje. Jeigu byla vėliau nagrinėjama apeliacine tvarka, vykdymas įtraukiamas į patvirtintą kopiją. Jeigu su vykdymu susijusią jurisdikciją turi specializuota kolegija, šiai specializuotai kolegijai turi būti skubiai nusiųstos sprendimo, prašymo, dėl kurio pradėtas vykdymo procesas, ir lydimųjų dokumentų kopijos.
Jeigu sprendimą priima Portugalijoje vykusio arbitražo arbitrai, jurisdikcija užtikrinti vykdymą priklauso vietos, kurioje vyko arbitražas, apygardos teismui (Civilinio proceso kodekso 85 straipsnis).
Jeigu ieškinys buvo pateiktas apeliaciniam teismui arba Aukščiausiajam Teisingumo Teismui, jurisdikciją turi šalies, kurios prievolių įvykdymo siekiama, nuolatinės gyvenamosios vietos teismas. Jeigu šalis, kurios prievolių įvykdymo siekiama, yra teisėjas arba kuris nors teisėjo giminaitis, taikomos taisyklės, išdėstytos skyriuje *„Bylos, kuriose viena šalis yra teisėjas, teisėjo sutuoktinis arba tam tikras giminaitis“*. Bet kuriuo atveju su ieškiniais, kuriais siekiama, kad būtų priimtas teismo sprendimas dėl pripažinimo, susijęs bylos dokumentų rinkinys arba jo kopija yra siunčiama teismui, kuriam priklauso jurisdikcija užtikrinti vykdymą (Civilinio proceso kodekso 86 straipsnis).

Kai vykdymo procesas yra susijęs su išlaidomis, baudomis arba kompensacija už nepagrįstą bylinėjimąsi, jurisdikciją turi teismas, kuriame vyko procesas, po kurio buvo pateikta atitinkama sąskaita arba sudarytas teisminis susitarimas. Vykdymo, susijusio su išlaidomis, baudomis arba kompensacija, procesas vykdomas prijungiant jį prie atitinkamos bylos.
Jeigu nutartį dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, baudos arba kompensacijos priima apeliacinis teismas arba Aukščiausiasis Teisingumo Teismas, tokia nutartis vykdoma pirmosios instancijos teisme, kuris turi jurisdikciją vykdymo proceso vietoje (Civilinio proceso kodekso 87 ir 88 straipsniai).

Užsienio valstybės teismo sprendimo vykdymas priklauso atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismo jurisdikcijai (Civilinio proceso kodekso 86 straipsnis *pagal* 90 straipsnį).
Europos mokėjimo įsakymo (2006 m. gruodžio 12 d. Reglamentas (EB) Nr. 1896/2006 su pakeitimais, padarytais Reglamentu (ES) 2015/2421) atveju jurisdikcija priklauso Porto teismo centrinės instancijos pirmajam civilinių bylų skyriui.
Darbo teisė
Paprastai ieškiniai turi būti pareiškiami atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teisme. Laikoma, kad darbdavių, draudikų arba socialinio draudimo institucijų buveinės vieta yra ten, kur yra jų filialas, agentūra, delegacija arba atstovybė (Darbo teismus reglamentuojančio įstatymo 13 straipsnis).
Ieškinį pagal darbo sutartį darbuotojas gali pareikšti darbdaviui vietos, kurioje atliekamas atitinkamas darbas, teisme arba darbuotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teisme.
Jeigu ieškovai yra keli, byla priklauso vietos, kurioje atliekamas darbas arba kurioje yra kurios nors iš ieškovų nuolatinė gyvenamoji vieta, teismo jurisdikcijai.
Jeigu atitinkamas darbas atliekamas daugiau negu vienoje vietoje, ieškiniai pagal darbo sutartį gali būti pareiškiami bet kurios iš atitinkamų vietų teisme (Darbo teismus reglamentuojančio įstatymo 14 straipsnis).
Ieškiniai dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų turi būti pareiškiami vietos, kurioje įvyko nelaimingas atsitikimas arba kurioje sergantis asmuo paskutinį kartą vykdė darbus, tariamai sukėlusius ligą, teisme.
Jeigu nelaimingas atsitikimas įvyko užsienyje, ieškinys turi būti pareiškiamas Portugalijoje, nuo nelaimingo atsitikimo nukentėjusio asmens nuolatinės gyvenamosios vietos teisme.
Jeigu esama kelių naudos gavėjų, byla priklauso vietos, kurioje gyvena daugiausia ieškovų, arba, jeigu įvairiose vietose ieškovų gyvena po lygiai, vietos, kurioje gyvena pirmasis ieškinį pareiškęs asmuo, teismo jurisdikcijai.
Jeigu nuo nelaimingo atsitikimo nukentėjęs asmuo, sergantis asmuo arba naudos gavėjas yra **registruotas kaip jūrininkas arba orlaivio įgulos narys, o nelaimingas atsitikimas įvyko arba liga nustatyta kelionės laikotarpiu**, atitinkama byla taip pat priklauso nacionalinės teritorijos vietos, į kurią pirmą laivas ar orlaivis atvyksta, arba laivo ar orlaivio registracijos vietos teismo jurisdikcijai (Darbo teismus reglamentuojančio įstatymo 15 straipsnis).
Kolektyvinio atleidimo atveju laikinųjų sustabdymo priemonių turi būti prašoma ir prieštaravimai turi būti teikiami įmonės, kurioje atliekamas darbas, vietos teisme.
Jeigu kolektyvinis atleidimas taikomas kelių įmonių darbuotojams, byla priklauso daugiausia atleistų darbuotojų turinčios įmonės buvimo vietos teismo jurisdikcijai (Darbo teismus reglamentuojančio įstatymo 16 straipsnis).
Nemokumas
Bylos dėl nemokumo priklauso skolininko registruotos buveinės arba nuolatinės gyvenamosios vietos arba testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos (priklausomai nuo bylos) teismo jurisdikcijai.
Jurisdikciją nagrinėti bylą turi ir skolininko pagrindinių interesų buvimo vietos teismas. Laikoma, kad tai yra vieta, kurioje skolininkas paprastai tvarko savo interesus ir kurią kaip tokią pripažįsta trečiosios šalys (Įmonių nemokumo ir atkūrimo kodekso 16 straipsnis).
Prašymai paskelbti užsienio valstybės teismo sprendimą ir registruoti valstybiniame registre, kaip nurodyta 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 21 ir 22 straipsniuose, turi būti teikiami Portugalijoje – skolininko įmonės vietos teisme. Jeigu skolininkas įmonės Portugalijoje neturi ir nemokus subjektas yra bendrovė, prašymas teikiamas Lisabonos komercinių bylų skyriui. Jeigu nemokus subjektas nėra bendrovė, jurisdikcija priklauso Lisabonos civilinių bylų skyriui.
Pirmiau išdėstyta jurisdikcijos taisyklė taikoma **pripažįstant užsienio valstybės teismo sprendimą dėl nemokumo paskelbimo** (Įmonių nemokumo ir atkūrimo kodekso 288 straipsnis).
Paveldimo turto inventorizacija
Jurisdikcija vykdyti paveldimo turto inventorizacijos procedūras aprašyta informacijos suvestinėje apie paveldėjimą.
Suaugusiųjų ir nepilnamečių išlaikymas ir tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymas
Dėl to, kieno jurisdikcijai priklauso ieškiniai dėl pripažinimo, susijusio su suaugusiųjų ir nepilnamečių išlaikymo išmokų mokėjimu, išlaikymo prievolių vykdymu, ir ieškiniai dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymo, žr. informacijos suvestinę apie išlaikymą.
2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?
Taip, laikantis tam tikrų ribų.
Savo šalyje atskiru susitarimu šalys gali nuspręsti taisyklių dėl teritorinės kompetencijos netaikyti. Tai vadinamoji **jurisdikcija pagal susitarimą** (*competência convencional*) (Civilinio proceso kodekso 95 straipsnis).
Jurisdikcijos pagal susitarimą negalima nustatyti bylose, kai teismas gali savo iniciatyva įvertinti, kad nėra teritorinės jurisdikcijos. Pavyzdžiui, taip nutinka, kai jurisdikcija priklauso nuo nekilnojamojo turto būklės, prievolės vykdymo vietos arba to, ar byloje reikia priimti nutartį dėl apsaugos arba imtis parengiamųjų veiksmų. Tai taikoma ir byloms, kurių šalys yra teisėjai arba jų tam tikri giminaičiai, tam tikroms vykdymo byloms, byloms, kurios turi būti prijungtos prie kitų bylų, ir byloms, kuriose sprendimas priimtas atsakovui prieš tai neįteikus šaukimo į teismą. Tokiose bylose neįmanoma netaikyti teritorinės jurisdikcijos pagal susitarimą.
Jurisdikcijos taisyklių pagal dalyką, hierarchiją ir ieškinio sumą šalys savo nuožiūra negali nuspręsti netaikyti jokiu atveju.
Jurisdikcija pagal susitarimą, kai ji galima, yra privaloma tiek pat, kiek teisės aktuose nustatyta jurisdikcija. Toks susitarimas turi atitikti sutarties formaliuosius reikalavimus, kurie yra prievolių šaltinis. Bet kuriuo atveju susitarimas turi būti sudarytas raštu, jame turi būti nurodyta, dėl ko jis sudarytas, ir išdėstyti kriterijai, pagal kuriuos pasirinktas tuo atveju jurisdikciją turintis teismas.
Jeigu byla yra tarptautinė, šalys gali susitarti, kuris teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą arba iš tam tikrų teisinių santykių kylančius ginčus, jeigu atitinkami šalių santykiai yra susiję su daugiau negu viena teisine sistema. Tokie susitarimai vadinami **privačiais susitarimais dėl jurisdikcijos priskyrimo** (*pactos privativos e atributivos de jurisdição*) (Civilinio proceso kodekso 94 straipsnis).
Susitarime dėl jurisdikcijos gali būti numatyta išimtinė Portugalijos teismų jurisdikcija arba tik alternatyvi jurisdikcija, jeigu tokia yra. Daroma prielaida, kad, kilus abejonėms, ji yra išimtinė.
Jurisdikcijos pasirinkimas galioja tik tuo atveju, jeigu įvykdytos visos toliau nurodytos sąlygos:
ginčas kyla dėl neprigimtinių teisių;
pasirinkimas neprieštarauja pasirinktojo teismo valstybės teisei;
pasirinkimą galima pagrįsti abiem proceso šalims arba vienai iš jų svarbia priežastimi, jeigu dėl to kita šalis nepatiria didelių nepatogumų;
dalykas nepriklauso išimtinei Portugalijos teismų jurisdikcijai;
jurisdikcija pasirenkama rašytiniu susitarimu arba raštu patvirtintu susitarimu, o jame konkrečiai nurodomas teismas, kuriam priskiriama jurisdikcija.

Ir tuo atveju, kai sudaromas susitarimas dėl kompetencijos (šalies viduje), ir tuo atveju, kai sudaromas privatus susitarimas dėl jurisdikcijos priskyrimo (tarptautiniu atveju) rašytiniu susitarimu laikomas bet koks dokumentas, pasirašytas proceso šalių arba gautas keičiantis laiškais, teleksais, telegramomis ar kitais rašytinius įrodymus paliekančiais bendravimo būdais, neatsižvelgiant į tai, ar šiose priemonėse tiesiogiai išdėstytas pats susitarimas, ar pateikta nuoroda į kitą dokumentą, kuriame išdėstytas susitarimas.
Darbo teismuose susitarimai ar nuostatos dėl teisės aktuose nustatytos teritorinės jurisdikcijos atsisakymo yra niekiniai (Darbo teismus reglamentuojančio įstatymo 19 straipsnis).

3 Kai byla teisminga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Kaip jau buvo minėta, Portugalijoje specializuotų pirmosios instancijos teismų funkcijas vykdo kiekvienoje teismo apygardoje veikiančios centrinės kolegijos, vietos civilinių bylų kolegijos ir platesnės jurisdikcijos teismai.
Toliau bus aptarta kiekvieno teismo dalykinė kompetencija ir paaiškinta, į kurį teismą reikėtų kreiptis, priklausomai nuo ginčo dalyko. Kaip jau buvo paaiškinta, ieškinys pirmiausia pareiškiamas pirmosios instancijos teisme ir aukštesnės instancijos teismui perduodamas tik tada, jei pradedama apeliacinė procedūra.

Centrinės civilinių bylų kolegijos (Įstatymo Nr. 62/2013 117 straipsnis)
bendro pobūdžio civiliniai ieškiniai dėl pripažinimo, kai ieškinio suma yra didesnė negu 50 000,00 EUR;
civilinio pobūdžio vykdymo procedūros, kai ieškinio suma yra didesnė negu 50 000,00 EUR, – teismo apygardose, kurios nepriklauso kito skyriaus arba teismo jurisdikcijai;
laikinųjų priemonių nustatymo procedūros pagal jų jurisdikcijai priklausančius ieškinius;
ieškiniai, vykdymo procedūros ir laikinosios priemonės, kurie būtų priskirti apygardos komercinių bylų skyriaus kompetencijai, tačiau toje apygardoje komercinių bylų skyriaus nėra;
vietos kolegijose nagrinėjamos bylos, kai ieškinio suma padidėja iki 50 001,00 EUR arba daugiau;
su nepilnamečių auklėjimu susijusios procedūros, nepriklausančios šeimos ir jaunimo teismų jurisdikcijai;
bendro pobūdžio civiliniai ieškiniai dėl pripažinimo, kai ieškinio suma yra 50 001,00 EUR arba mažesnė ir juos kompetentingas nagrinėti Jūrų teismas, – teismų apygardose, kurios nepriklauso Jūrų teismo teritorinei kompetencijai.

Centrinės šeimos ir jaunimo bylų kolegijos
(Civilinis asmenų ir šeimos statusas) (Įstatymo Nr. 62/2013 122 straipsnis)
ne ginčo teisena tarp sutuoktinių;
ne ginčo teisena, kai gyvenama kartu ne santuokoje arba kai asmenys gyvena kartu ir veda bendrą buitį;
ieškiniai dėl separacijos ir santuokos nutraukimo;
ieškiniai dėl prašymų pripažinti civilinę santuoką negaliojančia;
sutuoktinio geranoriškas pareiškimas dėl pripažinimo, kai tariama santuoka paskelbiama niekine arba panaikinama;
sutuoktinių vienas kitam reiškiami ieškiniai dėl išlaikymo išmokų ir sprendimų vykdymo;
kiti ieškiniai dėl asmenų ir šeimos civilinio statuso;
teismų jurisdikcijai priklausantys ieškiniai inventorizacijos bylose, kurios keliamos dėl separacijos, santuokos nutraukimo, civilinės santuokos nepripažinimo arba panaikinimo, taip pat specialiose bylose dėl turto atskyrimo, kurioms taikomos minėtos teisenos taisyklės.
(Nepilnamečiai ir suaugę vaikai) (Įstatymo Nr. 62/2013 123 straipsnis)
globos nustatymas ir turto administravimas;
asmens, kuris veiktų nepilnamečio vardu, paskyrimas ir globėjo (*curador-geral*), kuris atstovautų nepilnamečiui neteisminiais tėvų valdžios klausimais, paskyrimas;
įvaikinimo patvirtinimas;
sprendimai dėl tėvų pareigų vykdymo ir su tuo susijusių klausimų nagrinėjimas;
išlaikymo išmokų nepilnamečiams, suaugusiems asmenims arba veiksniais pripažintiems (emancipuotiems) vaikams nustatymas, kai teismo sprendimu išlaikymo išmokos buvo nustatytos iki jų pilnametystės;
atitinkamų sprendimų dėl išlaikymo prievolių vykdymo rengimas ir nagrinėjimas;
teisminės apsaugos nustatymas iki įvaikinimo nepilnamečiams (*confiança judicial de menores*);
patikėjimo šeimai priemonių nustatymas asmeniui, kuris atrinktas įvaikinimui, arba institucijai, rengiantis būsimam įvaikinimui;
nuolatinių globos šeimoje santykių nustatymas (*apadrinhamento civil*) ir tokių sprendimų panaikinimas;
nepilnamečio teisinio atstovo įgaliojimas atlikti tam tikrus veiksmus, patvirtinti neturint įgaliojimų atliktus veiksmus ir imtis priemonių dovanų priėmimo klausimu;
sprendimai dėl užtikrinimo priemonių (*caução*), kurias tėvai privalo suteikti nepilnamečiams vaikams;
visiškas ar dalinis uždraudimas naudotis tėvų valdžia ir naudojimosi ja apribojimas;
motinystės ir tėvystės nustatymas savo iniciatyva, skundų dėl motinystės ir tėvystės rengimas, nagrinėjimas ir motinystės bei tėvystės tyrimai;
jeigu tėvai negali susitarti – sprendimai dėl nepilnamečio vardo ir pavardės;
kai skiriama globa arba turto administravimas, atlygio globėjui ar administratoriui nustatymas; bylos dėl globos atšaukimo, globėjo, administratoriaus arba šeimos tarybos (*conselho de família*) nario atleidimo nuo pareigų vykdymo arba pašalinimo; reikalavimas pateikti ataskaitas ir jų vertinimas; įgaliojimų pakeisti teisinę hipoteką (*hipoteca legal*) suteikimas, sprendimas dėl suteiktos užtikrinimo priemonės padidinimo ir pakeitimo; specialaus globėjo atstovauti nepilnamečiui neteisminiais klausimais paskyrimas;
specialaus globėjo atstovauti nepilnamečiui byloje dėl globos teisių paskyrimas;
įvaikinimo pakeitimas, atšaukimas ir persvarstymas; reikalavimas iš įvaikintojų pateikti ataskaitas ir jų vertinimas; pajamų dydžio, reikalingo, kad būtų galima išlaikyti įvaikius, nustatymas;
sprendimas dėl nepilnamečiams vaikams teikiamos užtikrinimo priemonės padidinimo ir pakeitimo;
ataskaitų, kurias turėtų pateikti tėvai, pareikalavimas ir vertinimas;
kitų per pirmiau nurodytus procesus kilusių klausimų nagrinėjimas;
kitų subjektų sprendimų, priimtų tokiais atvejais, kai tiems subjektams pagal įstatymus yra suteikta tam tikra kompetencija nagrinėti pirmiau šešiuose punktuose nurodytus klausimus, vertinimas.
(Auklėjamoji ir apsaugos globa) (Įstatymo Nr. 62/2013 124 straipsnis)
nepilnamečio auklėjimo procedūrų parengiamieji veiksmai, vertinimas ir sprendimų priėmimas;
su nepilnamečio auklėjimu susijusių priemonių taikymas ir stebėjimas, kaip jos įgyvendinamos, jeigu vaikui arba jaunuoliui iškyla rizika, tačiau apsaugos komisijai imtis intervencinių veiksmų nėra pagrindo;

jurisdikciniai veiksmai, susiję su auklėjamosios globos tyrimu (*inquérito tutelar educativo*);
faktų, kurie pagal įstatymą kvalifikuojami kaip 12–16 metų amžiaus nepilnamečio įvykdytas nusikaltimas, vertinimas, kad būtų galima pritaikyti globos priemonę;
globos priemonių įgyvendinimas ir persvarstymas;
paskelbimas apie globos priemonių galiojimo pabaigą arba panaikinimą;
skundų dėl sprendimų, kuriais nepilnamečiams, kuriems buvo nustatyta globa, taikomos drausminės priemonės, nagrinėjimas.
Pastaba
Centrinių šeimos ir jaunimo bylų kolegijų jurisdikcija auklėjamosios ir apsauginės globos atžvilgiu baigiasi, jeigu: baudžiamajame procese už 16–18 metų amžiaus nepilnamečio padarytą nusikaltimą skiriama bauda ir jos vykdymas nėra atidedamas; nepilnamečiui sukanka 18 metų prieš pirmosios instancijos teismui priimant sprendimą.

Centrinės darbo bylų kolegijos
(Civilinės bylos) (Įstatymo Nr. 62/2013 126 straipsnis)
bylos, susijusios su neadministracinių kolektyvinio darbo sąlygų reguliavimo priemonių panaikinimu ir aiškinimu;
bylos dėl darbdavių ir darbuotojų santykių ir santykių, kuriais buvo siekiama sudaryti darbo sutartis;
bylos dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų;
bylos dėl slaugos, ligoninių, vaistų tiekimo teikiant klinikines paslaugas, protezų, ortopedinių įtaisų ir visų kitų paslaugų, suteiktų nukentėjusiesiems nuo nelaimingų atsitikimų darbe ar profesinių ligų arba apmokėtų;
ieškiniai, kuriais siekiama panaikinti aktus ir sutartis, atsakingų įstaigų pasirašytus siekiant išvengti profesinių sąjungų ir darbo teisės aktuose nustatytų įsipareigojimų;
bylos dėl sutarčių, pagal įstatymą laikomų lygiavertėmis darbo sutartims;
bylos dėl pameistrystės ir profesinės praktikos sutarčių;
bylos dėl to paties juridinio asmens įdarbintų darbuotojų, susijusios su teisėmis ir pareigomis, kylančiomis dėl veiksmų, kuriuos jie kartu atliko eidami savo pareigas, arba dėl neteisėto veiksmo, vieno iš šių darbuotojų atlikto einant savo pareigas arba turint tikslą šias pareigas vykdyti; šioje srityje civilinė atsakomybė, susijusi su baudžiamąja atsakomybe, priklauso baudžiamųjų teismų jurisdikcijai;
socialinės apsaugos institucijų arba išmokas šeimoms administruojančių institucijų ir jų naudos gavėjų tarpusavio klausimai, susiję su visų šių proceso šalių teisėmis, įgaliojimais ir pareigomis, įtvirtintais įstatymuose, administracinės teisės aktuose ir įstatuose. Tai neturi poveikio administracinių ir mokesčių teismų jurisdikcijai;
socialinės apsaugos institucijų arba išmokas šeimoms administruojančių institucijų ir jų naudos gavėjų tarpusavio klausimai, susiję su visų šių proceso šalių teisėmis, įgaliojimais ir pareigomis, įtvirtintais įstatymuose, administracinės teisės aktuose ir įstatuose. Tai neturi poveikio administracinių ir mokesčių teismų jurisdikcijai;
bylos dėl socialinės apsaugos institucijų ar profesinių sąjungų asociacijų likvidavimo ir jų turto padalijimo, kai nėra tam kelią užkertančių teisinių nuostatų;
socialinės apsaugos institucijų ar profesinių sąjungų asociacijų tarpusavio klausimai dėl vienos iš šių proceso šalių įgaliojimų ar pareigų, įtvirtintų įstatymuose, administracinės teisės aktuose ir įstatuose ir galinčių turėti poveikio kitai proceso šaliai, buvimo, apimties ir pobūdžio;
vykdymo priemonės, kurių imamasi pagal tų teismų sprendimus ar kitus vykdomuosius dokumentus, paisant kitiems teismams priskirtos jurisdikcijos;
darbo santykių šalių tarpusavio klausimai arba vienos iš šių proceso šalių ir trečiojo asmens tarpusavio klausimai, kylantys dėl su darbo santykiais susijusių santykių, jeigu prašymas pateikiamas kartu su kitu prašymu, kurį svarstyti teismas turi tiesioginę jurisdikciją;
bylos, kuriose pateikiami priešpriešiniai ieškiniai, atsakant į pirmiau išdėstytame punkte nurodytą ieškinį, išskyrus ieškinius dėl kompensacijos, nes tada toks ryšys nebūtinas;
civilinės bylos dėl streikų;
darbuotojų komitetų ir atitinkamų koordinavimo komitetų, įmonės ar jos darbuotojų tarpusavio bylos;
visos bylos, susijusios su steigimo teisėtumo kontrole, įstatais (įskaitant jų pakeitimus), profesinių sąjungų, darbdavių asociacijų ir darbuotojų komitetų veikimu ir veiklos nutraukimu;
kiti teisės aktais priskirti klausimai.
(Administraciniai nusižengimai)
apeliacinių skundų dėl administracinių institucijų priimtų sprendimų bylose dėl administracinių nusižengimų, susijusių su darbo santykiais ir socialine apsauga, nagrinėjimas.

Centrinės komercinių bylų kolegijos (Įstatymo Nr. 62/2013 128 straipsnis)
nemokumo procedūros ir specialios įmonės sanavimo procedūros;
ieškiniai dėl įmonės įstatų nebuvimo, negaliojimo ir panaikinimo paskelbimo;
ieškiniai, susiję su naudojimusi teisėmis įmonėje;
ieškiniai dėl įmonės sprendimų galiojimo sustabdymo ir panaikinimo;
ieškiniai dėl įmonių likvidavimo teisminiu keliu;
ieškiniai dėl Europos ribotos turtinės atsakomybės bendrovės likvidavimo;
ieškiniai dėl kontroliuojančiųjų įmonių likvidavimo;
Prekybos registro kodekse nurodyti ieškiniai;
ieškiniai dėl kredito įstaigos arba finansų bendrovės likvidavimo;
su tuo susiję klausimai, bendros procedūros ir sprendimų, susijusių su ankstesniuose punktuose nurodytomis bylomis, vykdymas;
skundai dėl Prekybos registro tvarkytojų sprendimų;
skundai dėl tvarkytojų sprendimų, priimtų per administracinius prekybos įmonių faktinio ir teisinio likvidavimo procesus.

Centrinės vykdymo kolegijos (*Juízos centrais de execução*) (Įstatymo Nr. 62/2013 129 straipsnis)
civilinės bylos dėl vykdymo, išskyrus: kompetenciją, priskirtą Intelektinės nuosavybės teismui, Konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismui, Jūrų teismui, šeimos ir jaunimo bylų kolegijoms, darbo bylų kolegijoms, komercinių bylų kolegijoms, ir baudžiamųjų bylų kolegijos priimtų sprendimų, kurių pagal baudžiamojo proceso tvarką civilinių bylų kolegija nagrinėti negali, vykdymą.

PLATESNĖS JURISDIKCIJOS TEISMAI

Intelektinės nuosavybės teismas (*Tribunal da propriedade intelectual*) (Įstatymo Nr. 62/2013 111 straipsnis)
ieškiniai dėl autorių ir gretutinių teisių;
ieškiniai dėl intelektinės nuosavybės;
ieškiniai dėl Pramoninės nuosavybės kodekse numatyto negaliojimo ir panaikinimo procedūros;

apeliaciniai skundai dėl Nacionalinio pramoninės nuosavybės instituto sprendimų (*Instituto Nacional da Propriedade Industrial, I. P.*), kuriais: suteikiamos arba panaikinamos kokios nors pramoninės nuosavybės teisės arba kurie priimami dėl perdavimo, licencijų arba deklaracijų apie nusidėvėjimą, arba skundai dėl veiksmų, kurie turi įtakos pramoninės nuosavybės teisėms, tos teisės keičiamos arba panaikinamos;
skundai dėl Nacionalinio pramoninės nuosavybės instituto (*Instituto Nacional da Propriedade Industrial, I. P.*) sprendimų (arba kitų priemonių, kurias pagal teisės aktus galima ginčyti) administracinių pažeidimų bylose ir tų sprendimų peržiūra;
ieškiniai dėl pripažinimo bylose dėl interneto domenų vardų;
skundai dėl Nacionalinio mokslinio kompiuterijos fondo (*Fundação para a Computação Científica Nacional*) – institucijos, atsakingos už domeno „.PT“ vardų registravimą – sprendimų dėl domeno „.PT“ vardų registravimo, atsisakymo registruoti arba registracijos panaikinimo;
ieškiniai bylose dėl įmonių arba juridinių asmenų pavadinimų;
skundai dėl Registracijos ir notarų reikalų instituto (*Instituto dos Registos e do Notariado, I. P.*) sprendimų dėl įmonių ir bendrovių pavadinimų priimtinumo pagal Nacionalinio juridinių asmenų registro (*Registo Nacional de Pessoas Colectivas*) teisės normas;
ieškiniai bylose dėl nesąžiningos konkurencijos, susijusios su pramonine nuosavybe;
priemonės, kuriomis siekiama surinkti ir išsaugoti įrodymus ir pateikti informaciją, kai to reikia siekiant apsaugoti intelektinės nuosavybės teises ir autorių teises;
su tuo susiję klausimai, bendros procedūros ir sprendimų, susijusių su ankstesniuose punktuose nurodytais ieškiniais ir skundais, vykdymas.

Konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismas (*Tribunal da concorrência, regulação e supervisão*) (Įstatymo Nr. 62/2013 112 straipsnis)
apeliaciniai skundai dėl sprendimų, įsakymų ir kitų priemonių administracinių nusižengimų bylose, kai sprendimus, įsakymus ir kitas priemones galima teisiškai apskųsti, jų peržiūra ir vykdymas. Tai – sprendimai, įsakymai ir kitos priemonės, kurias priima:
Konkurencijos institucija;
Nacionalinė žiniasklaidos reguliavimo institucija;
Portugalijos bankas;
Vertybinių popierių rinkų komisija;
Žiniasklaidos reguliavimo institucija;
Portugalijos draudimo institutas;
kitos nepriklausomos administracinės įstaigos, kurioms pavesta vykdyti reguliavimo ir priežiūros funkcijas;
apeliaciniai skundai, peržiūra ir vykdymas:
konkurencijos institucijos sprendimų, priimtų vykdant administracines procedūras, nurodytas konkurenciją reglamentuojančiose teisinėse nuostatose;
ministerijų sprendimų, kuriais išimties tvarka leidžiama konkurencijos institucijos sprendimais uždrausta įmonių koncentracija;
visų kitų konkurencijos institucijos sprendimų, kuriuos galima skųsti teisinėse nuostatose, kuriomis reglamentuojama konkurencija, nustatyta tvarka;
su tuo susiję klausimai, bendros procedūros ir sprendimų, susijusių su ankstesniuose punktuose nurodytais apeliaciniais skundais, bylomis, ieškiniais ir peržiūromis, vykdymas.

Jūrų teismas (*Tribunal marítimo*) (Įstatymo Nr. 62/2013 113 straipsnis)
kompensacija dėl laivų, valčių arba kitų plaukiojančių priemonių sukelta arba patirta žala, arba dėl jų naudojimo jūrose kylančia žala remiantis bendrais teisės aktuose nustatytais principais;
bylos, susijusios su įvairaus dydžio laivų, skirtų naudoti jūroje, arba kitų plaukiojančių konstrukcijų statybos, remonto, pirkimo ir pardavimo sutartimis;
bylos, susijusios su vežimo jūrų transporto priemonėmis, mišriu arba daugiarūšiu transportu sutartimis;
bylos, susijusios su sutartimis dėl upių ir kanalų transporto, laikantis vidaus vandens keliams, atitinkamų upių vagoms ir krantams taikomos jūrų teismo jurisdikcijos;
bylos, susijusios su įvairaus dydžio laivų ir kitų plaukiojančių konstrukcijų naudojimo jūroje sutartimis, tiksliau, užsakomųjų reisų ir finansinės nuomos sutartimis;
bylos, susijusios su įvairaus dydžio laivų, skirtų naudoti jūroje, ir kitų plaukiojančių konstrukcijų ir jų krovinių draudimo sutartimis;
bylos, susijusios su įvairaus dydžio laivams taikomomis hipotekomis ir kreditorinio reikalavimo pirmumo teisėmis, taip pat su plaukiojančioms konstrukcijoms ir jų kroviniams taikomomis garantijomis pagal daiktinę teisę;
specialios su įvairaus dydžio laivais ir kitomis plaukiojančiomis konstrukcijomis ir jų kroviniais susijusios bylos;
bylos dėl laikinųjų priemonių nustatymo įvairaus dydžio laivams, kitoms plaukiojančioms konstrukcijoms, atitinkamiems jų kroviniams, gryniesiems pinigams ir kitam jiems priklausančiam turtui ir preliminarūs prašymai uostų valdytojams užtikrinti, kad turtas, kuriam nustatytos tos priemonės, nebūtų išvežtas;
bylos, susijusios su bendrojo ar specialiojo vidurkio principu, įskaitant kitoms naudoti jūroje skirtoms plaukiojančioms konstrukcijoms padarytą žalą;
bylos, susijusios su pagalba jūroje ir gelbėjimu;
bylos, susijusios su vilkimo ir locmano paslaugų sutartimis;
bylos, susijusios su dėl nuolaužų pašalinimu;
civilinė atsakomybė už jūros ir kitų teismo jurisdikcijai priklausančių vandens ruožų taršą;
prietaisų ar įrangos, skirtų žvejoti ar jūrų gėrybėms, moliuskams ir jūriniams augalams rinkti, taip pat inkarų, takelažo, prietaisų, priemonių ir kitų navigacijai ar žvejybai naudojamų objektų naudojimas, praradimas ar pasisavinimas, taip pat tokiems daiktams padaryta žala ar šių daiktų padaryta žala;
viešajai jūrų teisės sričiai priklausančiam turtui padaryta žala;
išplautų prekių ir iš jūros išgriebtų objektų ar jūros dugne esančių objektų, taip pat jūrų teisės požiūriu svarbių objektų, išgriebtų iš vidaus vandenų arba galinčių juose būti, nuosavybė ir disponavimas;
areštas;
visi bendrieji klausimai dėl komercinės jūrų teisės bylų;
apeliaciniai skundai, kuriais apskundžiami uostų valdytojų sprendimai, priimti nagrinėjant administracinius jūrų teisės pažeidimus;
su tuo susiję klausimai, bendros procedūros ir sprendimų, susijusių su ankstesniuose punktuose nurodytomis bylomis, vykdymas.

AUKŠTESNĖS INSTANCIJOS TEISMAI

Apeliaciniai teismai (Įstatymo Nr. 62/2013 67 straipsnis)
Prie antrosios instancijos – apeliacinių – teismų priskiriami civilinių, baudžiamųjų, socialinių, šeimos ir jaunimo, komercinių, intelektinės nuosavybės bylų ir konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros skyriai. Tačiau socialinių, šeimos ir jaunimo, komercinių, intelektinės nuosavybės bylų ir konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros skyrių kūrimas priklauso nuo paslaugos masto ir sudėtingumo.

Aukščiausiasis Teisingumo Teismas (*Supremo Tribunal de Justiça*) (Įstatymo Nr. 62/2013 47 straipsnis)
Paskutiniosios instancijos – Aukščiausiajame Teisingumo Teisme veikia civilinių, baudžiamųjų ir socialinių bylų skyriai.

Susiję teisės aktai

Civilinio proceso kodeksas
Įstatymas Nr. 62/2013
Darbo teismus reglamentuojantis įstatymas
Įmonių nemokumo ir atkūrimo kodeksas

Įspėjimas

Kontaktinis centras, teismai ir kitos įstaigos bei institucijos šioje informacijos suvestinėje pateikta informacija vadovautis neprivalo. Taip pat būtina susipažinti su galiojančiais teisės aktais ir jų vėlesniais pakeitimais.

Paskutinis naujinimas: 25/01/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.